

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

А. М. Гомон, О. В. Дяченко

ДОЛАЙМО СУРЖИК!

**Методичні вказівки до практичних занять та самостійних робіт
з дисципліни «Українська мова»
для студентів усіх спеціальностей**

Харків
НТУ «ХПІ»
2019

Рецензент   О. М. Кримець

*Затверджено
редакційно-видавничою радою НТУ «ХПІ»,
(протокол №1 від 16 січня 2019 р.)*

Гомон А. М

Долаймо суржик! Методичні вказівки до практичних занять та самостійних робіт з дисципліни «Українська мова» для студентів усіх спеціальностей / А. М. Гомон , О. В. Дяченко. – Харків: НТУ «ХПІ», 2019. – 56 с.

Укладачі: А. М. Гомон
                              О. В. Дяченко

© А. М. Гомон, О. В. Дяченко, 2019 р.

Кафедра української, російської мов і прикладної лінгвістики

ВСТУП

*Як парость виноградної лози,
Плекайте мову.
Пильно й ненастанно
Політь бур'ян.
Чистіша від сльози
Вона хай буде.
Вірно і слухняно
Нехай вона щоразу служить Вам,
Хоч і живе своїм живим життям.*

Максим Рильський

Мовне явище, що одержало назву *суржик*, належить до специфічної форми побутування мови в Україні. Його національну і соціальну природу відображає сам термін, запозичений із сільськогосподарської лексики. Тлумачний словник української мови фіксує слово *суржик* у двох значеннях: 1. «Суміш зерна пшениці й жита, жита й ячменю, ячменю й вівса і т. ін.; борошно з такої суміші; 2. (перен., розм.) Елементи двох або кількох мов, об'єднані штучно, без додержання норм літературної мови; нечиста мова» (Словник української мови. – К., 1978. – Т. 9. – С. 754).

Чітке визначення суржику і пов'язаної з ним загрози тотального розмивання норм української літературної дав свого часу Б. Антоненко-Давидович у праці «Як ми говоримо» (1970).

«Недобре, – зазначав письменник, – коли людина, не знаючи гаразд української чи російської мови або тої й тої, плутає обидві ці мови, перемішує їхні слова, відмінює слова однієї мови за граматичними вимогами другої, бере якийсь притаманний саме цій мові вислів і живосилом тягне його в іншу мову, оминаючи традиції класичної літератури й живу народну мову. Так створюється мовний покруч чи, як кажуть у нас, на Україні, суржик» (Як ми говоримо. – К., 1991. – С. 12).

Проблема суржику в сучасній розмовній і писемній мовах не є суто регіональною. Суржик набув широкого вжитку скрізь і давно. Особливо це характерно для Слобожанщини. Причому суржик тут має свої особливості і відмінності у порівнянні, скажімо, з Галичиною, де надто важливий елемент польських запозичень і впливів, а не лише російських.

У силу історичних, геополітичних обставин вплив російської мови на мову Слобожанщини був надзвичайно потужним. Тут і географічна близ-

кість до Росії, традиційні зв'язки народів-сусідів, переселення селян, наприклад, з Курщини на територію Харківщини, різноманітні міграційні процеси тощо. Але найбільшої шкоди завдала цілеспрямована русифікація, яка провадилася російським царизмом, починаючи з часів Петра I, а потім більшовицькою владою, особливо в 60-х – 80-х роках минулого століття. Це тоді набуло популярності безграмотне і безглузде гасло Микити Хрущова: «Чем быстрее мы все заговорим по-русски, тем быстрее построим коммунизм». У результаті виросло не одне покоління людей, які краще розуміють російську мову, аніж літературну українську, і (найстрашніше) національно байдужих. Отож, пересічний слобожанин майже ніколи не вживає українських назв, наприклад, місяців року, українських технічних, економічних, політичних, медичних термінів. Простий слобожанин не запитає: «*Котра година?*», а найчастіше: «*Скільки часов?*» або «*Скільки время?*». Він не скаже «*літак*», а «*самольот*», не «*лікар*», а «*врач*», не «*зрозуміло*», а «*понятно*» і т. ін.

Часто й густо у мові навіть освічених слобожан переважають російські слова і вирази. Пригадується один красномовний випадок. Як відомо, за брежнєвських часів студенти восени допомагали збирати врожай. Одного разу керівники студентських загонів, викладачі-філологи, були присутні на нараді, яку проводив директор радгоспу (Великобурлуцький район Харківської області). Мова директора (до речі, з вищою освітою) була настільки пересипана російськими словами, що після наради один із викладачів зауважив йому на це: «*Ось ви сказали фразу: «Дак надо же этот вопрос решать». У ній немає жодного українського слова». Обурений директор відповів: «Шо ви мені возражаєте, я ж урождьонний хахол!»*

І сміх і гріх, як кажуть.

Єдине, що надихає, це те, що фонетично суржик на Слобожанщині в цілому функціонує за законами української мови. А то є запорука майбутнього очищення слобожанської мови від шкідливих впливів і нашарувань лексичного характеру. Та було б, мабуть, нереальним і передчасним вести безкомпромісну боротьбу із суржиком у мові простих слобожан-українців. Адже навіть інтелігентні люди сільського походження – вчителі, лікарі, інженери, – розмовляють зі своїми батьками, як правило, не чисто українською мовою, а тією, якою вони спілкувалися змалку, тобто знову ж

таки суржилом. На наш погляд, проблема ця вирішуватиметься зусиллями ще не одного покоління національно свідомих українців-просвітителів. І лише за умови, коли буде вироблена державна мовна програма та схвалені відповідні закони.

Мета пропонованих методичних вказівок і витікає саме з цих засад. Боротьба за культуру мови потребує перш за все національно свідомих громадян. Насамперед це національні кадри – фахівці з вищою освітою, яким працювати з колективами їм підлеглих робітників, службовців, працівників сільського господарства. Багато вітчизняних вчених пов'язують вирішення проблеми духовності з її найважливішою складовою частиною – культурою рідної мови, яка невидимими нитками пов'язана з матеріальним виробництвом.

Український мовознавець В. М. Русанівський ще в 1990-му році, тобто ще до проголошення незалежності України, писав: «Мабуть, ніхто не буде заперечувати, що в низькій культурі мови виявляються виразні ознаки бездуховності... Мовна неграмотність, невміння написати елементарний текст, перекласти його з української мови на російську і навпаки чомусь перестали сприйматися як пляма на службовому мундирі». Те ж можна сказати й про безграмотні з мовного боку, напівросійські, напівукраїнські, виступи на зборах виробничих колективів, нарадах, під час інтерв'ю і т. ін. Треба нарешті усвідомити, що майбутній добробут українців пов'язаний, як не дивно, також з культурою мови. Історія свідчить, що країни, які піклувалися про розвиток рідної мови, досягали успіхів і в економічному, і соціальному розвитку (Японія, Франція, Польща та ін.).

У дев'яностих роках суржик стає об'єктом лінгвістичного аналізу. Одна з перших його дослідниць О. Сербенська, упорядник посібника «Антисуржик» (1994), розвинула погляд Б. Антоненка-Давидовича на досліджуване явище як здеградовану під тиском русифікації форму українського мовлення, підкресливши, крім лінгвістичного, психологічний аспект його негативного впливу на свідомість.

«Сьогодні слово «суржик», – пише Олександра Сербенська, – почали вживати і в ширшому розумінні – як назву здеградованого, убогого духовного світу людини, її відірваності від рідного, як назву для мішанини залишків давнього, батьківського, з тим чужим, що нівелює особистість, на-

ціонально-мовну свідомість. Мішаниною двох мов – української та російської – говорить частина людності України, хоч загальновідомо, що користуватися сумішшю з двох мов – це одне з найтривожніших явищ загальнопедагогічного зарактеру. Скалічена мова отупляє людину, зводить її мислення до примітива. Адаже мова виражає не тільки думку. Слово стимулює свідомість, підпорядковує її собі, формує. Суржик в Україні є небезпечним і шкідливим, бо паразитує на мові, що формувалась упродовж віків, загрожує змінити мову...» (Антисуржик. – Львів, 1994. – С. 6–7).

Праця «Антисуржик» була однією з перших у низці практичних посібників і словників з реєстрами ненормативних зросійщених словоформ і словосполучень, що супроводжувалися відповідниками літературної мови.

Мовний суржик, звичайно, нівечить мову. Адаже мова – це не лише інформація, це, підкреслимо ще раз, вираження духовного стану народу. Пропоновані методичні вказівки допоможуть фахівцям, яких готує Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», розумом і серцем сприйняти необхідність настійно працювати над удосконаленням рідної мови.

«Долаймо суржик!» спрямований на те, щоб допомогти розумінню законів автономного існування української і російської мов, навчитись контролю і самоконтролю у вживанні слів і словосполучень, в яких і виявляється специфіка рідної мови, як це показали автори «Антисуржика». Укладаючи «Долаймо суржик!», ми значною мірою орієнтувалися саме на працю львівських колег.

Та все ж робили ми це, виходячи із слобожанської мовної традиції та ситуації. На наш погляд, деякі висновки і рекомендації львів'ян зорієнтовані на Західну Україну і не враховують мовної специфіки інших регіонів. На Слобожанщині, наприклад, ніколи не скажуть, як би ми на цьому не наполягали, «*таця*» (піднос), «*пішва*» (підодіяльник), «*фотель*» (крісло), «*пошивка*» (наволочка), «*облямівка*» (кайма). Ці та деякі інші західноукраїнські слова можуть викликати лише посмішку навіть у освіченого і національно свідомого слобожанина. Тут доводиться користуватися кальками з російської. Головне, щоб не руйнувалися граматична основа і фонетичні особливості при вживанні цих запозичень.

Або таке. Деякі вітчизняні мовознавці пропонують вживати замість

«телефонна трубка» слово «слухавка». Це досить сумнівно, бо вислів «телефонна трубка» такою ж мірою український, як і російський.

Важко приживаються на слобожанському ґрунті звертання «Панство», «Пан», «Пані». Як бути? Покаже час. Адміністративні заходи тут недоречні. Але очевидно, що незграбні звертання типу «Товариші», «Товариш», «Мужчина», «Женщина» не мають якихось перспектив.

Зауважимо, що окрім пристосування матеріалів львівського «Антисуржика» до умов Слобожанщини, значну частину матеріалів ми додали. Це, головним чином, те, що було почуте свого часу в різних слобожанських установах, закладах, на зборах тощо. Ураховано також сучасні реалії. Адже деякі слова і словосполучення зникають із обігу на наших очах (УРСР, колгосп, радгосп, парторг, соцзмагання і т. ін.). Натомість з'являються нові (приватне товариство з обмеженою відповідальністю, інтернет, трастова компанія, мобілка (мобільний телефон), банкомат і т. ін.)

Зазначимо, що для студентів технічного університету може виявитися дещо незвичною українська медична і особливо військова термінологія. Та все ж, маємо надію, що труднощі тут будуть подолані.

Матеріал методичних вказівок укладено згідно з вже відомою із «Антисуржика» схемою (додано лише нову тему «Етикет»). У лівій частині сторінки подано суржикові висловлювання на різні теми («Неправильно»), в правій подаються варіанти їх правильного вживання («Правильно»).

Практичне заняття 1

Тренувальні вправи

Прочитайте тексти. Зверніть увагу на правильне вживання слів і словосполучень.

Квартира

Я маю невелику квартиру: одну кімнату, кухню, ванну і туалет. Кімната велика, світла, тепла та зручна. Є балкон. Там стоїть стіл, біля нього стілець, а на столі ствоять квіти.

У тебе є квартира?

- Мишко, у тебе є власна квартира?
- Ні, немає. Я живу з батьками.
- Квартира батьків велика?
- Так, ми маємо три кімнати, кухню, ванну та туалет.
- Чи маєш ти свою кімнату?
- Так.
- Вона тобі подобається?
- Так, моя кімната велика, світла, тепла і зручна.

Кімната

Це моя кімната. Вона красива, світла і тепла. На стінах висять картини і портрети моїх батьків і друзів. На стелі – кришталева люстра.

Ліворуч біля стіни стоїть письмовий стіл і стілець. Праворуч біля вікна – диван. На підвіконні стоять кімнатні квіти. Навпроти дверей на невеликому столику – телевізор. Поруч з ним стоїть крісло. На підлозі лежить великий килим.

***

- Добрий день, Андрію!
- Привіт, Вадиме!
- Де ти був? Я тебе не бачив цілу вічність.
- Працюю, працюю, працюю. А ще у мене були дуже великі клопоти, але такі приємні. Нещодавно я одержав квартиру. Треба було купувати меблі, потім розставляти.
- У тебе нова квартира?! Вітаю! Яка вона? Велика? Скільки кімнат?

- Дякую. Квартира невелика, однокімнатна. Але дуже зручна, світла і тепла.
- А які меблі ти купив?
- Я купив шафу, стіл, стільці, крісло і диван.
- Можна прийти на новосілля?
- Звичайно. Буду радий, якщо прийдеш.
- Приходь у суботу о сьомій.
- А яка у тебе адреса?
- О, пробач, що забув сказати адресу. Я живу тепер на вулиці Молодіжній, будинок 5, квартира 38. Буду чекати.
- Прийду обов'язково. До зустрічі!
- До побачення!

***

- Андрію, що можна побачити із вікон твоєї квартири?
- Дуже багато, мамо. Навпроти – великий гастроном. Зліва від нього – ресторан, а справа – готель.
- А чи є поблизу зупинка якогось транспорту?
- Так, поруч збудували автобусну зупинку. Її не видно із вікна, але вона близько. Тепер до роботи я їду лише 10 хвилин.
- Це дуже добре, синку. Ми з батьком раді, що у тебе така гарна квартира. А на якому вона поверсі?
- Квартира розташована на п'ятому поверсі. Приходьте у суботу до мене на новосілля і все побачите самі.
- Дякуємо, синочку, обов'язково прийдемо.

Нижче подано типові мовні помилки та їхні правильні варіанти.

Таблиця 1.1 – Квартира

Неправильно	Правильно
Прихожа чудесна	Передпокій чудовий
Столова просторна	Їдальня простора
Книжний шкаф	Книжкова шафа
Книжна полка	Книжкова полиця

Продовження таблиці 1.1

Треба постірати більйо	Треба випрати білизну
Загранична мебель з красного дерева	Закордонні меблі з червоного дерева
Удобні мягкі крісла	Зручні м'які крісла
Нові стулки	Нові стільці
Тут живуть зажиточні люди	Тут живуть (мешкають) заможні люди
Детська кроватка	Дитяче ліжко
Розкладушок немає	Розкладачок немає
Свіжопокрашені поли	Свіжопофарбовані підлоги
Потолок ще не побілили	Стелю ще не побілили
Миючі обої	Шпалери, які можна мити
Форточки (фортки) відкриваються хорошо	Кватирки відчиняються добре
Красні занавіски	Червоні завіски (завіси)
Хрустальна чаша	Кришталевий келих (келих)
Ковйор шерстяний	Килим шерстяний (вовняний)
Бомажні салфетки	Паперові серветки
Стопочки – сказка!	Чарочки, як казка!
Десяток блюдечок	Десяток тарілочок
Чисте полотенце	Чистий рушничок
На стіні зеркало	На стіні дзеркало
Двері закриваються на замок знутри	Двері зачиняються на замок зсередини
Леснічна клетка	Сходова клітка
Круті ступеньки	Круті сходинки
Чердак над одинадцятим етажом	Горище над одинадцятим поверхом
Економте світ!	Економте електрику!
У цій квартирі світ не виключається цілу ніч	У цій квартирі світло не вимикається цілу ніч
Шахматна доска	Шахівниця
Часи руського проїзводства	Годинник російського виробництва

Таблиця 1.2 – Діти

Неправильно	Правильно
Ах ти, моя любіміца!	Ох ти, моя улюблениця!
Ах ги, моя красавіца!	Ох ти моя красуня!
Ах ти, моя куколка!	Ох ти, моя лялечка!
Ах ти, моя лапочка!	Ох ти, моя голубонька!
Мій красавчик	Мій красень
Ах ти, мій котік!	Ох ти, мій котику!
Моє соннишко!	Моє сонечко!
Одкрий очі, вже утро!	Розплющ очі, вже ранок!
Держи кріпче вилку!	Тримай міцніше виделку!
Яка в мене красива дочурка!	Яка в мене гарна донечка!
Чолка спадає на очі	Чубчик насувається на очі
Дівочки, обережно!	Дівчатка, обережно!
Не трогай йожика, буде больно!	Не чіпай їжачка, буде боляче!
Біжи до бабуськи (дедушки)	Біжи до бабусі (дідуся)
Умоляю, не роби глупостів	Благаю, не роби дурниць
Пробач мене, внучок!	Пробач мені, онучок!
Ти любиш свою мамочку?	Ти любиш свою мамусю?
Погрозити пальчиком	Посварити пальчиком
Чого грязні штанишки?	Чому брудні штанці?
Де ти порвав брючата?	Де ти розірвав штанці?
Носочки положи в шафчик	Шкарпетки поклади в шафочку
Надінь теплі варежки	Надінь теплі рукавички
Одінь шубку	Одягни козушок
Не промочи ножки	Не замочи ніжки
Витри сапожки	Витри чобітки
Хватить капризничать!	Досить вередувати!
Болить головка	Болить голівка
У тебе насморк	Маєш нежить
Покажи горлишко	Покажи горлечко

Продовження таблиці 1.2

Зав'яжи платочок	Пов'яжи хустинку
Треба остригти ногтики	Треба обтяти нігтики
Які розові щочки!	Які рожеві щічки!
Накрийся одіялом!	Накрийся ковдрою!
Остав ігрушки!	Облиш іграшки!
Розбалована дитина	Розпещена дитина
Дівчинка більша хлопчика	Дівчинка більша від хлопчика (ніж хлопчик)
Малий, а все розуміє	Малий, а все розуміє
Хлопчик схуднув	Хлопчик змарнів
Швидко засипай!	Швидко засинай!
Утром підемо на прогулку	Зранку підемо на прогулянку
Кушай гречневу кашу	Їж гречану кашу
На полднік чай з пирожним	На підвечірок чай з тістечком
Завтрік у 7 часов	Сніданок о сьомій годині
Ужин у 7 часов вечера	Вечера о сьомій годині вечера
Вкусні пирожки	Смачні пиріжки
Свіжа сельодочка	Свіжий оселедчик
Блінчики з творогом	Млинці з сиром
Не проглоти косточку	Не проковтни кісточку
Вкусненькі огурчики	Смачненькі огірочки
Вона лакомка (сладкоїжка)	Вона ласуня
Гов'ядина для дітей полезна	Яловичина дітям корисна
Дати хлебушка?	Дати хлібця?
Катлетку хочеш?	Котлетку бажаєш?
У 8 часов підемо на дєтський утрєнік	О восьмій підемо на дитячий ранок
Біля дому дєтська площадка	Біля будинку дитячий майданчик
Діти обожають кататся з сніжної горки	Діти дуже люблять кататися зі снігової гірки
Я хочу поговорити з воспитательницею	Я хочу поговорити з вихователькою
Як фамілія дєвочки?	Як прізвище дівчинки?

Практичне заняття 2

Тренувальні вправи

Прочитайте тексти. Зверніть увагу на правильне вживання слів і словосполучень.

Вулиця

Це моя вулиця. Вона широка і зелена. Справа розташовані великі будинки, а зліва – готель, ресторан і великий гастроном. Біля мого будинку нещодавно збудували автобусну зупинку. Це дуже зручно, мені їхати до роботи всього 10 хвилин.

Нижче подано типові мовні помилки та їхні правильні варіанти.

Таблиця 2.1 – Вулиця

Неправильно	Правильно
Ноччю надворі було прохладно	Уночі надворі було холоднувато (прохолодно)
Капає дощ, треба взяти зонтик	Крапає дощ, треба взяти парасольку
Осторожно, голольод!	Обережно, ожеледиця!
Закусочна під відкритим небом	Закусочна просто неба
Засвітились фонарі	Засвітились ліхтарі
На перехрестку стоїть гаїшник	На перехресті стоїть працівник ДАІ
Вулиці не пересікаються	Вулиці не перетинаються
За рульом – ученик!	За кермом – учень!
Ярко освічений дом	Яскраво освітлений будинок
Проїжжа частина вулиці	Проїжджа частина вулиці
Бережись автомобіля!	Стережись автомобіля!
Случайний прохожий	Випадковий перехожий
Треба убирати мусор	Треба прибирати сміття
Прогулятися перед сном	Пройтися перед сном
Треба проїхати поворот, а потім повернути направо	Треба проїхати поворот, а потім звернути праворуч
Де живе дворнік?	Де мешкає двірник?

Таблиця 2.2 – Транспорт

Неправильно	Правильно
Оплачуйте за проїзд!	Оплачуйте проїзд!
Тролейбус перегружений	Тролейбус переповнений
Тролейбус битком набитий	Тролейбус повнісінький
Заказний автобус	Автобус на замовлення
Трамвай остановився: нема току	Трамвай зупинився: немає струму
У салоні контрольор, готуйте білети для перевірки	У салоні контролер, готуйте квитки для перевірки
Посадіть старушку	Звільніть місце для бабусі
Осторожно, двері закриваються!	Обережно, двері зачиняються!
Білет стоє 50 копійок	Квиток коштує 50 копійок.
Кроме метро, пенсіонери їздять безплатно, бо в них льгота	Окрім метро, пенсіонери їздять безкоштовно, бо мають пільги
Слідом слідує пустий тролейбус	Услід іде порожній тролейбус
Звиняйте, яка слідує остановка?	Вибачайте, яка наступна зупинка?
Остановка «Проспект Шевченко»	Зупинка «Проспект Шевченка»
Остановка «Научна»	Зупинка «Наукова»
Скільки остановок до залізничного вокзалу?	Скільки зупинок до залізничного вокзалу?
Пожалуста, подвиньтесь	Будь ласка, посуньтесь
Вам удобно?	Вам зручно?
У мене службовий	У мене службове посвідчення
Біля вікна дєтське місто	Біля вікна дитяче місце
Притормозіть, пожалуста	Пригальмуйте, будь ласка
Сходите на слідуєчій?	Виходите на наступній?
Водітель, нажміть на тормоза!	Водій, притисніть на гальма!
Остановить автобус!	Зупиніть автобус!
Чи йде сємьорка до Конного ринка?	Чи сьомий номер іде до Кінного ринку?
Туда можете доїхати любим транспортом, а ще лучше пішком	Туди можете доїхати будь-яким транспортом, а ще краще пішки

Продовження таблиці 2.2

В скільки часів відходить наш поїзд?	О котрій годині відходить наш поїзд (потяг)?
Через пару минут	Через кілька хвилин
А вагон м'який?	А вагон м'який?
Мої речі в багажному вагоні	Мої речі у багажному вагоні
Я не встиг на останній тролейбус	Я запізнився на останній тролейбус
Де справочне бюро?	Де довідкове бюро?
До посольства далеко?	До селища (вселення) далеко?
Порядка десяти кілометрів	Близько десяти кілометрів
Як добратися до університету?	Як дістатися до університету?
Проїдьте два квартали	Проїдьте два квартали
Як проїхати до гостиниці?	Як доїхати до готелю?
Каса робить круглодобово	Каса працює цілодобово
Таможенник ввічливий	Митник ввічливий
Треба заплатити за пошлину	Треба сплатити мито

Практичне заняття 3

Тренувальні вправи

Прочитайте тексти. Зверніть увагу на правильне вживання слів і словосполучень.

***

- Дівчино, скажіть, будь ласка, де знаходиться гастроном?
- Гастроном? А онде він. Навпроти автобусної зупинки.
- Дякую.
- Нема за що.

Гастроном

Це наш гастроном. Тут продають все: хліб, ковбасу, молоко, масло, сир, макарони, м'ясо, ряжанку та інші продукти. Хліб, булочки, бублики, ба-

тони можна купити у хлібному відділі. Ковбасу, сосиски, мисливські ковбаски, варену яловичину ми купуємо в ковбасному відділі. Цукерки, печиво, тістечка, горішки в цукрі, шоколад та торти я купую в кондитерському відділі. Молоко, сир, ряжанку, яйця купує моя дружина. Вони завжди є в молочному відділі.

У гастрономі

- Скажіть, будь ласка, чи є у вас ковбаса?
- Так, є.
- А скільки коштує кілограм ковбаси?
- 13 (тринадцять) гривень.
- Зважте мені 300 (триста) грамів.
- Будь ласка. З вас 3 (три) гривні, 90 (дев'яносто) копійок.

***

- Дівчино, у вас є сир?
- Якого б сиру ви хотіли? У нас є російський, швейцарський та азовський.
- А скільки коштує азовський?
- Один кілограм коштує 8 (вісім) гривень.
- Зважте мені, будь ласка, той шматок.
- Будь ласка. З вас 2 (дві) гривні, 50 (п'ятдесят) копійок. Платіть у касу, а мені принесіть чек.
- Ось вам чек.
- Візьміть сир.

***

- Скажіть, будь ласка, у вас є яблука?
- Так, є. Скільки вам потрібно?
- Два кілограми.
- Будь ласка, з вас 4 (чотири) гривні.
- Дякую. Але мені ще дайте одну капустину.
- Будь ласка. Велику чи маленьку капустину?
- Маленьку.
- Будь ласка. З вас 1 (одна) гривня.
- Прошу.
- Дякую.

Універмаг

Моя сестра працює в універмазі. Тут продають чоботи і шкарпетки, шапки та капелюхи, мило і рукавички, телевізори та шафи, музичні інструменти та різні електричні прилади.

Телевізор, радіоприймач, магнітофон ви можете купити у відділі радіотоварів.

Пальта, костюми, штани, кожухи, піджаки, сорочки та пуловери продають у відділі «Чоловічий одяг» або «Товари для чоловіків». А сукні, блузки, спідниці, шуби, жіночі пальта та костюми, кофточки та білизну жінки купують у відділах «Жіночий одяг», «Товари для жінок».

Нещодавно у відділі «Меблі» ми купили письмовий стіл, шафу, стільці, крісло та ліжко.

До свята я придбав у відділі «Головні убори» хустку для матусі, капелюшок для сестри, хутрову шапку для моєї дружини і брилик для бабусі.

***

- Покажіть мені, будь ласка, ті черевики.
- Будь ласка.
- Вони мені дуже подобаються. Скільки вони коштують?
- Черевики коштують 60 (шістдесят) гривень.
- О, це занадто багато для мене. Вибачте. До побачення.
- До побачення.

***

- Юначе, у вас є костюми 52 (п'ятдесят другого) розміру?
- Так, є. Який ви хочете – чорний чи сірий?
- Сірий.
- Будь ласка. Приміряєте?
- Так.
- Будь ласка, ідіть ліворуч. Там примірочна.

В їдальні

- Добрий день. Я хочу пообідати. Які холодні закуски є у вас сьогодні?
- Добрий день. У нас є рибний та м'ясний салати, оселедець з цибулею, салат із моркви з цукром, салат із зелених огірків зі сметаною, шпроти.
- Я візьму м'ясний салат. На перше, я бачу, ви маєте борщ із часничними пампушками. Дайте порцію борщу.

- Будь ласка. Що ви бажаєте із других страв?
- Я бачу на вітрині котлети по-київськи. Вони не занадто дорогі?
- Ні, вони коштують 2 (дві) гривні.
- Дайте котлети і на десерт узвар. Скільки з мене?
- Платіть у касу 6 (шість) гривень 80 (вісімдесят) копійок.
- Будь ласка, 10 (десять) гривень.
- Будь ласка, візьміть чек і решту – 3 (три) гривні 20 (двадцять) копійок.
- Смачного.
- Дякую.

Нижче подано типові мовні помилки та їхні правильні варіанти.

Таблиця 3.1 – Торгівля

Неправильно	Правильно
Магазин відкритий з 10.00 до 19.00	Магазин відчинено від 10.00 до 19.00
Магазин закритий на перерив	Магазин зачинено на перерву
Магазин закритий на переучот	Магазин зачинено на переоблік
У неділю собираємось поїхати на ярмарку	У неділю збираємося поїхати на ярмарок
Де ваша продавщиця?	Де ваш продавець?
Це комерческий магазин?	Це комерційний магазин?
Хто крайній в череді?	Хто останній у черзі?
Після розгрузки будем продавати	Після розвантаження будемо продавати
Сьогодні добра виручка	Сьогодні добрий виторг
Тут продаються уцінені товари	Тут продаються переоцінені товари
Цей товар привозять з Турції	Цей товар привозять з Туреччини
Розщитайтеся зо мною	Розрахуйтеся зі мною
У вас є мелоч?	У вас є дрібні?
Я вам дав п'ятьорку	Я вам дав п'ятірку
Ваш магазин самий дорогий у городі	Ваш магазин найдорожчий у місті
Це часний магазин	Це приватний магазин (приватна крамниця)

Продовження таблиці 3.1

Почом м'ясо?	Скільки коштує м'ясо?
Поступило в продаж пиво	Надійшло у продаж пиво
Треба купити літрову бутилку молока	Треба купити літрову пляшку молока
Сливки є?	Вершки є?
А сливочне масло?	А вершкове масло?
А згущонка?	А згущене молоко?
Скільки стоє жаркое?	Скільки коштує печеня?
Купи шпроти у маслі	Купи шпроти в олії
Посне масло	Олія
У маслі осадок	В олії осад
Гов'яжа ковбаса	Волова ковбаса
Печоночний паштет	Печінковий паштет
Гусина печінка	Гусяча печінка
Чи хватить фарша?	Чи вистачить фаршу?
Грудінка в продажі є?	Грудинка у продажі є?
Купіть рубашку – хороший подарок	Купіть сорочку – гарний подарунок
Свікла маринована	Буряк замаринований
Чесночна приправа	Часникова приправа
Бутилку уксусу, пожалуста	Пляшку оцету, будь ласка
Який розмір воротника ?	Який розмір коміра?
Вам йде ця шляпка	Вам до лиця (личить) цей капелюшок
Чудесна кожана куртка	Чудова шкіряна куртка
Зимня одежа	Зимовий одяг
Більше всього мені наравиться красний платок	Найбільш мені подобається червона хустка (хустина)
Пальто на меху по розміру вам не підходить	Пальто на хутрі нам не підходить за розміром
Мені треба ткань в полосуку	Мені потрібна тканина в смужку
Пару метрів білої ленти, пожалуста	Кілька метрів білої стрічки, будь ласка
Які у вас креми для бриття?	Які у вас є креми для гоління?

Продовження таблиці 3.1

Мені нужен чорний ремішок	Мені потрібен чорний ремінець
Які у вас є пуговички?	Які у вас гудзики?
Покажіть кошельки	Покажіть гаманці
Дайте булавку	Дайте шпильку
Буси – красаота!	Намисто – краса!
Мені треба зимні полусапожки	Мені потрібні зимові напівчобітки
Сандалі привезли?	Сандалики привезли?
Чорні шнурки є?	Чорні шнурівки є?
Де тут металічна посуда?	Де тут металевий посуд?
Хочу купити срібляні ложки	Хочу купити срібні ложки
Заверніть у бомагу, пожалуста	Заверніть у папір, будь ласка
Кофейний набір стоє дорого	Кавовий (кофейний) набір коштує доро- го
Один стакан розбитий	Одна склянка розбита
Мене інтересують золоті кільця і це- почки	Мене цікавлять золоті персні і ланцюж- ки
Уплатіть у касу	Заплатіть у касу
Маленькі кісточки є?	Маленькі пензлики є?
Скільки шарикова ручка?	Скільки коштує кулькова ручка?
Покупка-продаж доларів	Купівля-продаж доларів
Руб. двадцять	Гривня двадцять
Цвітні карандаші є?	Кольорові олівці є?
Несовершеннолітнім водка не про- дається	Неповнолітнім горілка не продається

Таблиця 3.2 – Їдальня

Неправильно	Правильно
Де б найти столову, в якій вкусно го- товять?	Де б знайти їдальню, в якій смачно ва- рять?
Беру чотири блюда	Беру чотири страви

Продовження таблиці 3.2

Я люблю хліб з корочкою	Я люблю хліб із шкуркою
Подайте овочний суп	Подайте овочевий суп
До котлет на гарнір пшонка, а также картофельне пюре	До котлет на гарнір пшона каша, а також картопляне пюре
Ячнева каша сама дешева	Ячмінна каша найдешевша
Двойна порція	Подвійна порція
Жарені циплята	Смажені курчата
М'ясо індюка	М'ясо індика
Морковний салат	Морквяний салат
Лапша сольона	Локшина солона
Налийте кружку молока	Налийте кухоль молока

Таблиця 3.3 – Ринок

Неправильно	Правильно
Положіть на віси оцей шматок	Покладіть на ваги оцей кусень
Мені приказали купити пучок укропа	Мені наказали купити пучку окропу
Дайте стакан клубники і два стакана земляніки	Дайте склянку полуниць і дві склянки суниць
Це лісні ягоди?	Це лісові ягоди?
Свіжа ежевіка	Свіжа ожина
Купи мені семічок	Купи мені насіння (соняшникового насіння)
Свине сало	Свиняче сало
Все ужасно дорого	Усе надзвичайно дорого
Арбузи сочні?	Кавуни соковиті?
Купила качан молоді кукурузи	Купила качан молоді кукурудзи
Щось на холодець, пожалуста	Що-небудь на студенець, будь ласка
Купи десяток яічок	Купи десяток яєць
Дай кошолку	Подай кошика

Практичне заняття 4

Тренувальні вправи

Прочитайте тексти. Зверніть увагу на правильне вживання слів і словосполучень.

На пошті

- Вибачте, пане. Чи не скажете, де тут поблизу поштове відділення?
- Будь ласка. За отим будинком.
- Дякую.
- Нема за що.

***

- Дівчино, дайте мені, будь ласка, аркуш паперу і конверт з маркою для закордону.
- Будь ласка. З Вас 1 (одна) гривня 70 (сімдесят) копійок.

***

- Вибачте, добродію, я хотів би відправити бандероль.
- Будь ласка. Заповніть бланк. Куди відправляєте?
- У Дніпро. Скільки з мене?
- 3 (три) гривні.
- Будь ласка.

Нижче подано типові мовні помилки та їхні правильні варіанти.

Таблиця 4.1 – Пошта

Неправильно	Правильно
Спитайте в будь-якому поштовому відділенні	Запитайте в будь-якому поштовому відділенні
Тут підписка на журнали?	Тут передплата на журнали (часописи)?
Дайте каталог ізданій	Дайте каталог видань
Уплатіть за марки	Заплатіть за марки
Приложеніє до журналу	Додаток до журналу (часопису)

Продовження таблиці 4.1

Це пройшло по всім газетам	Це було в усіх газетах
Я вже неділю не получаю газет	Я вже тиждень не одержую (отримую) газет
Заказне письмо	Рекомендований лист
Накладною платою	Післяплатою
До востребування	До запитання
Абонентний ящик	Абонентська скринька
Почтові служащі перегружені	Поштові службовці перевантажені
Поставити печать	Поставити печатку
Склади пісьма в стопочку	Поскладай листи в купку
Письмо не по адресу	Лист не за адресою
Почтова открытка	Поштова листівка
Почтальон приніс ізвіщеніє	Листоноша приніс повідомлення
Получив грошовий перевод	Одержав (отримав) переказ на гроші (грошовий переказ)
Треба зайти за грошима	Треба прийти по гроші

Таблиця 4.2. Кравецька

Неправильно	Правильно
Можно заказати пальто?	Можна замовити пальто?
Да, з матеріала заказчика	Так, з тканини замовника
По установленим нормам затрат	Згідно зі встановленими нормами витрат
Приёмщица задержується	Приймальниця спізнюється
Устарівші розцінки	Старі (попередні) розцінки
Пошив юбок і брюк	Пошиття спідниць і штанів
Мужські костюми	Чоловічі костюми
Який галстук підійде до цього костюма?	Яка краватка личить до цього костюму?
Мереживні воротники	Мережані коміри

Продовження таблиці 4.2

Ткань на плаття	Тканина на сукню
Обметати петлі	Пообкидати петлі
Вдіти нитку в голку	Затягти нитку в голку
Посовітуйтеся з фасонницею	Порадьтеся з майстром
У майстерні не хватає кваліфікованих швей	Майстерні не вистачає кваліфікованих швачок

Таблиця 4.3 – Теле-, радіоательє

Неправильно	Правильно
Чи можна заказати мастера?	Чи можна замовити майстра?
Радіоприйомник спортився	Радіоприймач зіпсувався
Тому дві неділі я зробив заказ на ремонт телевізора	Два тижні тому я зробив замовлення на ремонт телевізора
Ремонт на дому	Ремонт вдома
Ремонт по заказу	Ремонт на замовлення
Заказчик жде	Замовник чекає
Це ремонтується простіше простого	Це ремонтується дуже просто
Утром телеательє не робе	Зранку (вранці) телеательє не працює
Ждїть мастера на протязі дня	Чекайте майстра протягом дня (впродовж дня)
Мастера визивали?	Майстра викликали ?
Згорїв предохранїтель	Згорїв запобїжник
Не включайте пока	Не вмикайте поки що
Поверни выключатель	Поверни вимикач
Замоталися провода	Заплуталися дроти
Резина загорїлася	Гума загорїлася
Наблюдаються сильні помехи	Спостерігаються сильні перешкоди
Наружна антена	Зовнішня (надвірна) антена
Заказ на підключення до інтернета	Замовлення на підключення до інтернету

Практичне заняття 5

Тренувальні вправи

Прочитайте тексти. Зверніть увагу на правильне вживання слів і словосполучень.

***

За фахом я інженер, працюю на фабриці. Моя дружина Наталя - лікар. Вона працює в лікарні. Моя сестра Надійка – студентка. Вона навчається в університеті. Мої батьки – пенсіонери.

Мій брат Андрій – шахтар. Він та його друзі працюють на шахті.

У наших друзів різні професії. Вадим – шофер таксі. Його дружина Ольга – перукар. Вона працює в перукарні «Чарівниця». Олекса – журналіст, Микола – юрист, Тетяна – листоноша. Вона працює на нашій пошті.

***

- Андрію, твої батьки живуть у селі?
- Так, недалеко від міста.
- Будинок у батьків великий?
- Так, вони мають трикімнатний будинок з паровим опаленням.
- А чи мають своє господарство?
- Так, коровник, а ще мати працює на фермі дояркою, а батько – на фабриці фрезерувальником.

Нижче подано типові мовні помилки та їхні правильні варіанти.

Таблиця 5.1 – Село

Неправильно	Правильно
У коровнику – повний безпорядок	У коровнику – повне безладдя (ніякого порядку)
Більша половина коров не дойні	Більша як половина корів не дійні
Доярок треба забезпечити резовими сапогами	Доярок треба забезпечити гумовими чоботами
Доярки повинні бути на фермі в п'ять часов утра	Доярки повинні бути на фермі о п'ятій годині ранку
Корма треба роздавать в шість часов	Корми треба роздавати о шостій годині

Продовження таблиці 5.1

На фермі сорок тьолок	На фермі сорок теличок
Грузова машина несправна, краще возміть льогкову	Вантажна машина неполагоджена, краще візьміть легкову
Сівалки ремонтіруємо осінню	Сівалки ремонтуємо восени
Трактора стоять, нема запчастей	Трактори стоять, немає запчастин
Устарівша техніка	Застаріла техніка
Собістоїмость центнера ячменя непо- стоянна	Собівартість центнера ячменю коли- вається
Починаємо жнива!	Починаймо жнива!
Поле захищає лісополоса	Поле захищає лісосмуга
Землеробство	Хліборобство
Поле покрито снігом	Засніжене поле
Готуйте поле під озиму	Готуйте поле під озимину
Дві неділі робили на погрузці буряків	Два тижні вантажили буряки
Клевер для дойних коров	Конюшина для дійних корів
Зутра – на прополку	Зранку – полоти
Солому сложили в стіг	Солому заскиртували (склали) в стіг
Робимо в залежності від погоди	Працюємо залежно від погоди
Навоз – найлучче удобрення	Перегній – найкраще добриво
Достали сажанці яблуні	Дістали саджанці яблуні
Посажено воврем'я	Посаджено вчасно
Ствол дерева обсіли насікомі	Стовбур дерева обсіли комахи
Георгіни поникли	Жоржини похилилися
У нас немає должності учотчиці	У нас немає посади обліковця
У селі немає зберкаси	У селі немає ошадкаси
На строїтельство дому взяли ссуду	На будівництво будинку взяли позику
Пожар легше предупредити, ніж по- тушити	Пожежі легше запобігти, ніж погасити
Приусадібний участок приватізірований	Присадибна ділянка – приватизована
У цьому селі – парове отоплення	У цьому селі – парове опалення
Молодожони просять на свадьбу	Наречені запрошують на весілля
У Західній Європі появилась опасна хвороба – коров'яче бешенство	У Західній Європі з'явилась небезпечна хвороба – коров'ячий сказ

Таблиця 5.2. Фабрика (завод)

Неправильно	Правильно
Робити цілий день за станком – важко	Працювати увесь день за верстатом – важко
Главний інженер	Головний інженер
Начальник цеха	Начальник цеху
Прораб опитний	Виконроб досвідчений
Ти відповідаєш за свій участок роботи	Ти відповідаєш за свою ділянку роботи
Безплатно робити зверх плану ніхто не буде	Безкоштовно працювати понад план ніхто не буде
Заплатіть зверхурочні часи	Оплатіть понадстрокові години
Ми обновили перерозход	Ми виявили перевитрату
Прибыльна отрасль	Прибуткова галузь
Принести збитки	Завдати збитків
Росходи на апарат	Видатки (витрати) на утримання апарату
Прожиточний мінімум	Прожитковий мінімум
Скоро получка	Незабаром (невдовзі) зарплата
Суточних мені не оплатили	Добових мені не заплатили
Дайте роцот	Дайте розрахунок
Нам ще платять за вредність	Нам ще платять за шкідливість
Треба харашо підбирати кадри	Треба дбайливо підбирати кадри
На табачній фабриці нехватка робочих	На тютюновій фабриці не вистачає (бракує) робітників
Станкострою требуються зборщики, регулювальщики, кровельщики, крановщики, слесаря, котельщики	Верстатобуду потрібні складальники, регулювальники, покрівельники, кранівники, слюсарі, котельники
На фабрику должні привезти кирпич і другі стройматеріали	На фабрику повинні привезти цеглу та інші будматеріали
Гостра нехватка шпаклювальщиків	Гостра нестача шпаклювальників
Йди вчитися на чертёжника	Йди вчитися на кресляра

Продовження таблиці 5.2

Брат робе на желізній дорозі обход- чиком путей	Брат працює на залізниці обхідником колій
Уважайте труд уборщиці	Поважайте працю прибиральниці
Він служе в охрані	Він несе службу в охороні
Снабженці всі розщиталися	Постачальники всі позвільнялися (розрахувалися)
Бухгалтера переходять в другу ком- нату	Бухгалтера переходять в іншу кімнату
Тепер ніхто не хоче йти в літейку	Тепер ніхто не хоче іти в ливарний цех
Покрасочний цех	Фарбувальний цех
Кузнечний цех	Ковальський цех
Штамповочний цех	Штампувальний цех
Зборочний цех	Складальний цех
Жерстяна мастерська	Бляшана майстерня
Завезли заграничне обладнання	Завезли іноземне обладнання
Сортировщикам видали перчатки	Сортувальникам видали рукавиці
Требуются свердловщики	Потрібні свердлувальники
Копіровщиця уволилась	Копірувальниця звільнилась
Паяльщиця здала грязний халат	Паяльниця здала брудний халат
Роблю формовщиком	Працюю формувальником
Заготовщики не додали жерсті	Заготівельники не додали бляхи
Позовіть грузчиків!	Покличте вантажників!
Буду фрезеровщиком	Буду фрезерувальником
Шліфовальщикам вже дали получку	Шліфувальникам уже видали зарплату (платню)
Бригадир потребував касіра	Бригадир вимагав касира
Склад горючо-змазочних матеріалів	Склад паливно-мастильних матеріалів
Мені треба от్వортку, гвозді, а также болти	Мені потрібні викрутка, цвяхи, а також гвинти
Сильніш нажми на рычаг	Сильніше натисни на важіль
Горюча смесь поступає в цилиндр	Горюча суміш надходить у цилиндр
Чугунна плита	Чавунна плита

Треба зробити пару оборотів	Треба зробити кілька обертів
Напор води малий	Тиск води малий
Водна скважина	Водяна свердловина
Сточні води	Стічні води
Прибори вийшли з строю	Прилади не працюють (не діють)
Включи щотчик!	Увімкни лічильник!
Не затягуй роботу!	Не зволікай з роботою!
У автомобіля розбите переднє скло	У автомобіля розбите переднє скло
Привезли розтвор	Привезли розчин
Вивезли прицеп металолому	Вивезли причеп металобрухту
Ваш пропуск?	Ваша перепустка?

Таблиця 5.3 – Установа

Неправильно	Правильно
Напишіть заявленіє	Напишіть заяву
Директор веде прийом по службових ділах з трьох годин	Директор приймає у службових справах після третьої години
У нас слідує графік роботи	У нас такий графік роботи
Багаточислені жалоби	Численні скарги
Ви по якому вопросу?	Ви у якій справі?
Не мішайте роботі	Не заважайте працювати
Складіть смету	Укладіть кошторис
Ми так завантажені роботою, що далі нікуди	Ми дуже завантажені роботою
Нам добавили зарплату	Нам збільшили зарплату (платню)
Це внештатна посада	Це позаштатна посада
Почасова оплата	Погодинна оплата
Добавочна стоїмість	Додаткова вартість
Приходно-розходна книга	Прибутково-видаткова книга
Відчислення на зберкнижку	Відчислення на ощадкнижку
Список працюючих	Список працівників
Лицеві картки, щота	Особові картки, рахунки

Продовження таблиці 5.3

Вкладиш до трудової книжки	Вкладка до трудової книжки
Я хотів поговорити по душах нащот квартири	Я хотів відверто поговорити щодо квартири (про квартиру)
Роздався телефонний звонок	Подзвонив телефон
Я позвоню в 10 часов	Я подзвоню (зателефоную) о десятій годині
Вас визиває начальник	Вас викликає начальник
Під час бесіди він вів себе високомірно	Під час бесіди він повадився зверхньо
Слід перевести об'яву на українську мову	Треба (потрібно) перекласти оголошення українською мовою
Їхня продукція неконкурентоспособна	Їхня продукція неконкурентноздатна
Директор приносить свої вибачення	Директор просить вибачити (перепрошує)
Списки направити в місцеві органи	Списки подати до місцевих органів

Практичне заняття 6

Тренувальні вправи

Прочитайте тексти. Зверніть увагу на правильне вживання слів і словосполучень.

***

- Добридень, Миколо!
- Привіт, Андрію!
- Як справи?
- Дякую, добре. А в тебе?
- У мене теж усе гаразд. Зараз я працюю в новій юридичній контролі, і моя дружина Галя працює в ній.
- О, це дуже добре. На жаль, моя Наталка працює далеко від дому. Але вона має вихідні в суботу і неділю. Приходьте до нас у гості в неділю увечері.
- Дякую. Обов'язково прийдемо.

- Дуже добре. До зустрічі.
- До зустрічі. Вітання Наталці.
- Дякую, Галі теж передавай привіт.

У лікаря

- Добрий день.
- Добрий день. Що трапилось?
- У мене болить голова, висока температура, кашель. Заклало ніс.
- Вам треба роздягнутись. Я зміряю вам тиск, огляну горло і послухаю легені... Так, розумію. У вас грип. Тиск і легені в нормі.
- Це небезпечно, лікарю?
- Ні. Але вам треба лежати у ліжку і пити ліки. Зараз я випишу рецепт. Зайдіть у аптеку і купіть гірчичники, аспірин і мікстуру від кашлю. А коли вам стане краще, приходьте.
- Дякую. До побачення.
- На все добре. Видужуйте.

***

Харків – велике промислове місто. Тут є заводи, фабрики. У місті багато навчальних закладів – академій, університетів, інститутів, технікумів, гімназій, коледжів, шкіл.

Харків – місто високої музичної і театральної культури. У центрі і на околицях міста є театри, кінотеатри, цирк, філармонія, концертні зали.

Харків'яни люблять спорт. Тому в місті багато стадіонів, спортивних комплексів та майданчиків.

У місті більше мільйона жителів. За фахом це металурги, будівельники, вчителі, вихователі, науковці. Тут багато учнів і студентів. Тому Харків можна назвати і містом молоді.

Нижче подано типові мовні помилки та їхні правильні варіанти.

Таблиця 6.1. Збори, наради

Неправильно	Правильно
Повістка дня слідуюча	Порядок денний такий
Хто виступає з докладом?	Хто виступає з доповіддю (виголошує доповідь)?

Продовження таблиці 6.1

Приступаємо до обговорення	Розпочинаємо обговорення
Я лишая вас слова	Я позбавляю вас слова
Нарада по проблемам	Нарада з проблем
Збори почнуться в 17 (сімнадцять) годин	Збори розпочнуться о 17 (сімнадцятій) годині
Немає достаточних підстав	Немає достатніх підстав
На цьому треба спинитися більш конкретно	На цьому треба зупинитися конкретніше
Я хотів би підкреслити про те, що...	Я хотів би підкреслити, що...
У цьому вопросі ми розберемося	Це питання з'ясуємо (Про це питання ми поговоримо докладно)
Першим ділом вияснемо, хто тут винуватий	Насамперед, з'ясуємо, хто тут винен
Ви правий (не правий)	Ви маєте рацію (не маєте рації)
Ітак, будемо сумувати нашу прибуль	Отже, підсумуємо наші прибутки
Я не одказуюсь од своїх слів	Я не відмовляюсь від своїх слів
Про це казати не приходитьсь	Про це нема що й казати
Ми должні зробити великий об'єм роботи	Ми повинні виконати великий обсяг роботи
Берітьсья вже за роботу!	Берітьсья вже до роботи!
Считайтьсья з думкою других	Зважайте на думку інших
Задача состоїть в тому, щоб...	Завдання полягає в тому, щоб...
Від цього метода відказались	Від цього методу відмовились
Ми намітили добавочні міроприємства	Ми запланували додаткові заходи
Лід тронувсья	Крига скресла
Ми прийняли всі міри	Ми вжили всіх заходів (зробили все можливе)
Мі підсчитали всі можливості	Ми врахували всі можливості
Це наша винуждена міра	Це наш вимушений захід
Факт наліцо	Незаперечний факт
Співставимо результати	Порівняємо (зіставимо) результати

Продовження таблиці 6.1

На протязі року чувствовалась велика нагрузка	Упродовж року відчувалося велике навантаження
Действуйте, несмотря на перепони	Дійте, не дивлячись на перешкоди
Мають місце недоліки в роботі	Трапляються недоліки (вади) в роботі
Нада прикласти ще чимало зусиль	Треба докласти ще чимало зусиль
Винести благодарність колективу	Скласти подяку колективові
Більша половина служащих має вищу освіту	Більше ніж половина службовців має вищу освіту
До роботи необхідно відноситися свідомо	До роботи необхідно ставитися свідомо
Халатне відношення до роботи недопустиме	Недбале ставлення до роботи неприпустиме
Нерадивий працівник – обуза для колектива	Недбалий працівник – морока (тягар, клопіт) для колективу
Чимало доброго сказано в наш адрес	Багато доброго сказано на нашу адресу
Про це буде сказано нижче	Про це буде сказано далі
Це діло простіше простого	Це найпростіша справа
Діла пішли повним ходом	Справи ідуть добре
Риск тут мінімальний	Ризик тут мінімальний
Рішення відклали із-за нових обставин	Рішення відклали через нові обставини
Справа зайшла в тупик	Справа зайшла у безвихідь (в глухий кут)
Недостаків ще багато	Вад (хиб) ще багато
Спостерігається відтік кадрів	Спостерігається відплив (плинність) кадрів
У нас ще багато взяточників	У нас ще не бракує хабарників
Дав взятку	Дав хабаря
Під стать йому і завідуючий	До пари йому і завідувач
Диву даєся, як можна дійти до такого позора	Не можна надивуватися, як можна дійти до такої ганьби

Продовження таблиці 6.1

Апарат працював вхолосту	Апарат працював даремно
Ніхто цього не ждав	Ніхто цього не сподівався
Вони не мають достатніх навиків	Вони не мають потрібних навичок
План буде в силі	План буде чинним
Діалог був невдачний	Діалог був невдалим
Нічого у нас не получається	Нічого у нас не виходить
Ми опинилися в тяжкiм положенні	Ми в скруті (ми в безпорадному становищі)
Не пойняли друг друга	Не зрозуміли один одного
Ми маємо невеликі доходи	Ми маємо малі прибутки
Збитки складають 10 процентів	Втрати становлять 10 відсотків (процентів)
Нам оказали допомогу	Нам надали допомогу
Це облегшило наше положення	Це полегшило наше становище
Нас заставили це зробити	Нас змусили це зробити
Дирекція бездіє	Дирекція не працює (бездіяльна)
Треба задіяти молодіжні організації	Треба залучити молодіжні організації
Вмісті будемо решати цей вопрос	Разом (гуртом) будемо вирішувати це питання
Ця кандидатура нам підходить у всіх відношеннях	Ця кандидатура нам у всьому підходить
У цьому він знає толк (товк)	У цьому він розуміється (компетентний)
Мені стало не по собі	Мені стало ніяково
Мені подумалось	Я подумав
Він говорив невпопад	Він говорив не до ладу
Про це йому двічі напоминали	Про це йому двічі нагадували
Хочу сказати про зовсім інше	Хочу сказати про інше
Невільно приходить на думку слідуюче	Мимоволі спадає на думку таке
Можу привести доводи	Можу навести докази

Продовження таблиці 6.1

Накінець, можна говорити про це открыто	Нарешті, можна говорити про це відверто (щиро)
Говорячи по существу	Кажучи по суті
Щитати	Вважати, гадати
В кінці кінців, скільки можна це стерплювати	Зрештою (в решті решт), скільки можна це терпіти
За браком часу я кончаю	Через брак часу я закінчую
Мова йде про халатність	Йдеться про недбалість
Велику роль грає дисципліна	Багато важить (відіграє велику роль) дисципліна
Це саме по собі розуміється	Це само собою зрозуміло
По крайній мірі, я в цьому не винуватий	Принаймні, я в цьому не винен
Слід відмінити той приказ, я на цьому настоюю	Необхідно (треба) скасувати той наказ, я наполягаю на цьому
Це признак того, що все у нас не так, як надо	Це ознака того, що все у нас не так, як треба
Мені кажеється, що...	Мені здається, що...
Дане положення ще треба доказати	Це твердження ще треба довести
Моє заключення таке	Мій висновок такий
Іменно це мені не по нраву	Саме це мені не до вподоби (не по норову)
Приведені цифри насторожують	Наведені цифри насторожують
Докладчик не використав справочних матеріалів	Доповідач не використав довідкових матеріалів
До цих пір про це нічого не повідомляли	Досі про це нічого не повідомляли
Заслуговує уваги такий факт	Вартий уваги такий факт (заслуговує на увагу)
Ця інформація всім стане в пригоді	Ця інформація для всіх пригодиться (знадобиться)

Продовження таблиці 6.1

Вислухали всіх без виключення	Вислухали всіх без винятку
Дискусія була плідною	Дискусія була плідною
Мій виступ не протиричить вашому	Мій виступ не суперечить вашому
Уявити собі	Усвідомити
З тих пір усе у нас не ладиться	З того часу все у нас не йде, як треба
Це мене компроментує	Це мене компрометує
Проти нас якийсь заговор	Проти нас якась змова
Треба констатувати такий факт	Треба констатувати такий факт
При обговоренні була активність	Обговорення було активним
На збори прийшли всі без виключення	На збори прийшли всі без винятку
Збори прийняли таке рішення...	Збори ухвалили...
Збори одобрили резолюцію	Збори ухвалили резолюцію
Це рішення повністю приємливе	Це рішення цілком прийнятне (слухне)
Цим він наносить шкоду	Цим він заподіяв шкоду
Невірні рішення приносять вред	Неправильні рішення завдають шкоди
Я знімаю своє пропозиція	Я знімаю свою пропозицію
Треба внести цей пункт на затвердження	Треба подати цей пункт на затвердження
Пропозиції по покращенню роботи	Пропозиції щодо поліпшення роботи
Поступила пара пропозицій	Надійшло кілька пропозицій
Пропозиції торкаються важних сторін діяльності керівництва	Пропозиції стосуються важливих сторін діяльності керівництва
Треба зробити висновки	Треба зробити висновки
Ці пропозиції одобрили	Ці пропозиції схвалили
Постановили: 1) прийняти інформацію до відома; 2) збільшити відчислення на оплату труда робочих	Ухвалили; 1) взяти інформацію до відома; 2) збільшити відрахування на оплату праці робітників
Треба підготувати проект постанови зборів	Треба підготувати проект ухвали зборів
Одредактіруйте тези виступів	Відредагуйте тези виступів
У протоколі додайте четвертий пункт	У протоколі додайте четвертий пункт

Продовження таблиці 6.1

Зачитайте ухвалу	Прочитайте ухвалу
Будемо кончати збори. Ніхто не возражає?	Закінчуємо збори. Ніхто не заперечує?
Подавляюча більшість «За»	Переважна більшість «За»

Таблиця 6.2 – Ділові документи

Неправильно	Правильно
Об'ява	Оголошення
Справка	Довідка
Виписка з протоколу	Витяг із протоколу
Пояснююча записка	Пояснювальна записка
Довіреність	Доручення
Явочний лист	Реєстраційний листок присутніх
Командировочне посвідчення	Посвідчення про відрядження
Роцотна відомість	Розрахункова відомість
Мнима угода	Фіктивна угода
Подача документів	Подання документів
Підготовте ходатайство	Підготуйте клопотання
Напишіть жалобу	Напишіть скаргу
Особистий розпис завірено...	Особистий підпис засвідчено...
Розположення матеріалів у звіті	Розміщення матеріалів у звіті
Запросити від заявителя додаткові факти	Зажадати від заявника надати додаткові відомості
Нужденні члени сім'ї	Члени сім'ї, що потребують допомоги
Ми попали в скрутне положення	Ми потрапили у скрутне становище
Його лишили прав власності	Його позбавили прав власності
Винаходи відносяться до об'єктів власності	Винаходи належать до об'єктів власності
Документ включає важні відомості	Документ містить важливі дані
Це співпадає з моєю думкою	Це збігається з моєю думкою

Продовження таблиці 6.2

У звіті трапляються просчоти	У звіті зустрічаються прорахунки
Пенсіонерам представляється право позачергового встановлення телефону	Пенсіонерам надається право позачергового встановлення телефону
Споживача ввели в заблудження	Споживача ввели в оману
Получений значний дохід	Одержано значний прибуток
Значну частину витрат приймає на себе держава	Значну частину витрат бере на себе держава
Експертиза повинна бути проведена на протязі шести місяців	Експертиза повинна бути проведена упродовж (протягом) шести місяців
Впровадили в оборот...	Впровадили в обіг...
Винахід за своїм змістом протирічить суспільним інтересам	Винахід за своїм змістом суперечить суспільним інтересам
Зложити свої повноваження	Скласти свої повноваження
Створено сітку підприємств	Створено мережу підприємств
Продовження буде	Далі буде

Таблиця 6.3 – Освіта, наука

Неправильно	Правильно
Музикальна школа	Музична школа
Тепер можна здавати документи для вступу в любий вуз	Тепер можна подавати документи в будь-який вуз
Напиши заяву ректору Петру Івановичу Коноваленко	Напиши заяву на ім'я Петра Івановича Коноваленка
Брат поступив у технікум	Брат вступив до технікуму
Учителя в нашій школі опитні	Учителі в нашій школі досвідчені
Учні приймають участь у різних кружках	Учні беруть участь у різних гуртках
Наш клас сьогодні діжуре по столовій	Наш клас сьогодні чергує в їдальні
На вечір прийшли бувші учні	На вечір прийшли колишні учні
Завдав домашню задачу	Дав домашнє завдання
Я горжуся своєю школою	Я горджуся (пишаюся) своєю школою

Продовження таблиці 6.3

Вчительці подарили самі кращі квіти	Вчительці подарували найкращі квіти
В адрес школи було сказано багато хорошого	Про школу сказали багато хорошого
Треба успокоїти клас	Треба угамувати (утихомирити) клас
Цьому учню без малого 17 год	Цьому учневі незабаром 17 років
Заміну уроків провели згідно приказа директора	Заміну уроків провели згідно з наказом (відповідно до наказу) директора
Считаю, що розклад треба скласти по-другому	Вважаю, що розклад треба скласти по- іншому (інакше)
Учні краще взнали історію рідного краю	Учні більше дізналися про історію рід- ного краю
Вчителька заставляє вчити напам'ять	Вчителька примушує вивчати (вчити) напам'ять
По цих розділах буде контрольна ро- бота	З цих розділів буде контрольна робота
Ці помилки зустрічаються часто	Ці помилки трапляються часто
По всім питанням я дав вірну відповідь	На всі питання я дав правильну відповідь (я правильно відповів)
Його відповідь стоє самої вищої оцінки	Його відповідь заслуговує найвищої оцінки
Навіть самі кращі учні не рішили цієї задачі	Навіть найкращі учні не розв'язали цієї задачі
Чому рівняється цей вираз?	Чому дорівнює цей вираз?
Ти попутав усі правила	Ти переплутав усі правила
Докажи теорему	Доведи теорему
Допиши два нуля	Допиши два нулі
Напишіть дві строчки	Напишіть два рядки
Завдяки запізненню получив заува- ження	Через запізнення одержав зауваження
Не мішайте провадити урок!	Не заважайте проводити урок!
Тихіше!	Тихо!
Давайте працювати!	Працюймо!

Продовження таблиці 6.3

Шевеліть мозгами!	Поміркуйте!
Переверніть сторінку!	Перегорніть сторінку!
Розкрийте книжки на 10-й сторінці	Розгорніть книжки на 10-й сторінці
Відкрийте вікна, у класі душно	Відчиніть вікна, у класі задушливо (душно)
Хто знає, підніміть руку	Хто знає, піднесіть руку
Не став на парту портфель!	Не клади на парту портфель!
Треба стерти дошку	Треба зітерти (вистерти) дошку
Говори даліше	Продовжуй
Коротше кажучи	Коротко кажучи
А тепер бистро на перерив!	А тепер швидко на перерву!
Не стійте на сквозняку!	Не стійте на протязі!
Висказую свою власну думку	Висловлюю власну думку
Не виконав домашнє завдання із-за хвороби	Не виконав домашнього завдання через хворобу
Виконував це по дорученню класного керівника	Виконував це за дорученням класного керівника
Мені повезло: мене не визвали до дошки	Мені пощастило: мене не викликали до дошки
Напиши свою автобіографію	Напиши автобіографію
Старайся заповнити пробіли у своїх знаннях	Намагайся заповнити прогалини у своїх знаннях
Я занімаюся в технічному університеті	Я навчаюся в технічному університеті
Коли здасте екзамен?	Коли складаєте іспит (екзамен)?
На тій неділі	На тому тижні
Коли Perezдача зачота?	Коли перескладання заліку?
Було вже два семінара	Було вже два семінари
Завтра в університеті день відчинених дверей	Завтра в університеті день відкритих дверей
Учбовий корпус поряд	Навчальний корпус поряд (поблизу)

Продовження таблиці 6.3

Завтра зачот по хімії	Завтра залік з хімії
Доцент Іваненко преподає фізику	Доцент Іваненко викладає фізику
Я забув зачотку	Я забув заліковку
Це наш ведучий учений	Це наш провідний учений
В якій області знання провадите досліді?	В якій галузі знань провадите досліді?
По нашій кафедрі є два співшукача	На нашій кафедрі є два пошукачі
Дисертант по цій темі має нескілько статей	Дисертант на цю тему має декілька статей
Прийшов відзив на автореферат	Надійшов відгук на автореферат
Толковий спеціаліст	Добрий фахівець
Число студентів повисилося	Число студентів збільшилося

Таблиця 6.4 – Лікувальні заклади

Неправильно	Правильно
Регістратура	Реєстратура
Приєм починається в вісім часов	Приєм з восьмої години
Врач приймає по понеділках і п'ятницях	Лікар приймає щопонеділка і щоп'ятниці
Уролог сьогодні перегружений	Уролог сьогодні має багато роботи
Приєм згідно графіка	Приєм відповідно до графіка (згідно з графіком, за графіком)
Це родільний дом?	Це пологовий будинок?
Прийміть визов	Прийміть виклик
Приймати роди	Приймати пологи
Дуже вибачаюсь, що я вас побіспокоїв	Прошу вибачити, що я вас потурбував
Мені нужна справка про стан здоров'я	Мені потрібна довідка про стан здоров'я
Присядьте, пожалуста	Сідайте, будь ласка
Чи зроблені прививки?	Чи зроблені щеплення?

Продовження таблиці 6.4

Хворобу легше предупредити, ніж лічити	Хворобі легше запобігти, аніж її лікувати (легше відвернути)
Треба більш серйозно відноситись до свого здоров'я	Треба серйозніше ставитись до свого здоров'я
Потрібний уход за хворим	Потрібний догляд за хворим
Різка біль в області серця	Різкий біль коло серця
Біль у поясниці	Біль (болі) у попереку (у кряжах)
Сердечно-судинисте захворювання	Серцево-судинне захворювання
Болять суглоби	Болять суглоби
Пульс частить	Пульс стає частішим
У мене сильне головокружіння	У мене паморочиться голова
Страдаю частим головокружінням	Маю часті запаморочення
Отравилась грибами	Отруїлась грибами
У дитини тошнота	У дитини нудота (дитину нудить)
Є відчуття горечі	Є відчуття гіркоти
Швидка ходьба спровоцірувала приступ почечної хвороби	Швидка ходьба спровокувала приступ ниркової хвороби
Я часто падаю в обморок	Я часто непритомнію
Вона угоріла	Вона вчаділа
Я простила, мене знобить	Я застудилася, мене морозить
Вона хворіла воспаленієм льогких	Вона хворіла на запалення легенів
У неї язва желудка	У неї виразка шлунку
Жовчний пузирь	Жовчний міхур
Мочовий пузирь	Сечовий міхур
У мене болить позвоночник	У мене болить хребет
Невиносима біль	Нестерпний біль
Підозра на опухоль	Підозра на пухлину
Прободіння кишки	Прорив кишки
У хворого жовтуха	У хворого жовтяниця
Хворий бредить	Хворий марить
У мене сип на кожі	У мене висипка на шкірі

Продовження таблиці 6.4

У неї запалення піджолудочної залізи	У неї запалення підшлункової залози
Хворий виздоровів	Хворий одужав
Пораження печінки	Ураження печінки
Мої рани зажили	Мої рани загоїлися
Синяк в області правого виска	Синець справа на скроні
Остався рубець на шиї	Залишився шрам на шиї
У мене кожний зуд	У мене свербить шкіра
У неї дрябла шкіра	У неї в'яла шкіра
Я підлічив ногу	Я підлікував ногу
Повредила голінно-стопний сугуб	Пошкодила п'ятко-гомільковий сугуб
Прошлий год я лічився в санаторії	Минулого року я лікувався в санаторії
Больно?	Болить?
У вас лишня вага тіла	У вас зайва вага
Вам треба лягати на обслідування	Вам потрібно пройти обстеження
Треба взяти пробу крові	Треба провести забір крові
Нічого не поробиш – нужна операція	Нічого не вдієш – потрібна операція
Для вас корисні овочі в сирому вигляді	Вам корисно вживати сирі овочі
Для вас вредно сире приміщення	Вам шкодить вогке (вологе) приміщення
Опасаюсь, що в мене щось серйозне	Побоююсь, що в мене щось серйозне
Вилічать, будь уверен!	Вилікують, будь певен!
Я хуже став бачити, припишіть мені очки	Я гірше почав бачити, припишіть мені окуляри
Нервове розстроєння	Нервовий розлад
Блиькозорість	Короткозорість
Малоподвижний образ життя – вредний	Малорухомий спосіб життя – шкідливий
Скрита інфекція	Прихована інфекція
Вона вже давно недомагає	Вона вже давно нездужає
Ви часто бачите сновидіння?	Ви часто бачите сни?

Продовження таблиці 6.4

Снотворне треба приймати обережно	Насонні засоби треба приймати обережно
Не їжте свиного жиру	Не їжте смальцю
Совітую вам удалити гланди	Раджу вам вирізати (видалити) гланди
Соблюдайте дозировку лікарств	Дотримуйтесь дозування ліків
Приймайте це лікарство внутрь по годинам	Приймайте ці ліки всередину за годинами
Жарознижуючі ліки	Протигарячкові ліки
Потрібне лікувальне голодання	Потрібне лікувальне голодування
Рекомендую вам примірний комплекс фізкультурних вправ	Рекомендую вам орієнтовний комплекс фізкультурних вправ
При любій хворобі важно додержувати режим	За будь-якої хвороби важно дотримуватися режиму
У нього подавлений настрій	У нього пригнічений настрій
Даю вам больничний на три дня	Даю вам лікарняний (листок непрацездатності) на три дні
Приміняйте цю мазь	Застосовуйте цю мазь
Медицинська сестра прийняла заказ на кислород	Медична сестра прийняла замовлення на кисень
Потрібний больничний режим	Потрібний лікарняний розпорядок (режим)
Його положили в стаціонар	Його поклали в стаціонар
Больница на 100 койок	Лікарня на 100 ліжок
Врачі спасли його од смерті	Лікарі врятували його від смерті (врятували йому життя)
Хвороба невилічима	Хвороба невиліковна
Треба вскрыти нарив	Треба розтяти нарив
Череворотин	Розтин живота
Хворому надана сама необхідна допомога	Хворому подана (надана) найнеобхідніша допомога

Продовження таблиці 6.4

Зробили чотири шва	Зробили чотири шви
Зуб треба удалити	Зуб треба вирвати (усунути, видалити)
Удалити чужорodne тіло	Усунути стороннє тіло
Потрібна пересадка роговиці ока	Потрібна пересадка рогівки ока
Вражена слизиста оболочка	Пошкоджена слизкова оболонка
У дитини чесотка	У дитини короста
Кровопідтйоки на спині	Синці на спині
У хворої була спроба самовбивства	Хвора робила спробу самогубства
Розіжміть зуби	Розімкніть зуби
Закрийте очі	Заплющіть очі
Відслоєння сітчатки	Відшарування сітківки
Хрусталик ока помутився	Кришталек ока помутнів
Пилінка в оці	Порошинка в оці
Розчіси на кожї	Подряпини на шкірі
Сиворотка крові	Сироватка крові
У цій палаті – рожениці	У цій палаті – породілі
Дородовий отпуск	Передпологова відпустка
Я кормлю дитину груддю	Я годую дитину грудьми
Вчасне оказання допомоги	Вчасна допомога
Чистоплотність	Охайність
Хворий очнувся	Хворий отямився
Хворий проснувся	Хворий прокинувся
Хворий на носилках	Хворий на ношах
Хворий впав в обморок	Хворий знепритомнів (зомлів)
Хворий дрижить від холода	Хворий тремтить від холоду
У хворого озноб	Хворого морозить
Хворий передвигається без допомоги	Хворий пересувається без допомоги
Хвора намагалася покінчити життя самогубством	Хвора хотіла заподіяти собі смерть

Таблиця 6.5 – Армія

Неправильно	Правильно
Становись!	Збірка!
Для утреннього смотра – становись!	Для ранкового перегляду – збірка!
Стройся!	Шикуйся!
В одну шеренгу стройся!	В лаву шикуйся!
Строїмся в двухшереножний!	Шикуймося в дволаву!
Рівняйся, смирно, рівняння на середину!	Рівняйся, струнко, до середини глянь!
В колону по три ставай!	У триряд – збірка!
Півоборота наліво!	Ліво – скіс!
Равненіє – направо!	Рівняння – направо!
Стройовим шагом – марш!	Рівним кроком – руш!
В колону по два – шагом марш!	У дворяд кроком – руш!
Праве плече вперед, шагом марш!	Правим заходь, кроком – руш!
Знаменщик	Прапорonoсець
Іти в ногу!	Рівний крок!
Коротше крок!	Скоротити крок!
Ширше шаг!	Довший крок!
Змінити ногу!	Змінити крок!
Кругом – марш!	Обернись, кроком – руш!
Зімкнись!	Зійдись!
Докладую!	Доповідаю!
Для зустрічі справа – на караул!	Зустріч справа, зброєю – честь!
Дозвольте доложити!	Дозвольте доповісти!
Для зустрічі з фронту – на караул!	Зустріч з чола – зброєю честь!
Здравія бажаю!	Зичу здоров'я!
Встати!	Встань!
Єсть!	Так!
На ремень!	На ремінь!
Заряжай!	Набивай!
Став на предохранитель!	Став на запобіжник!

Продовження таблиці 6.5

Ремень відпустити!	Ремень подовж!
Ремень підтягнути!	Ремінь вкоротити!
Штик відкинути!	Багнет геть!
Положити зброю!	Зброю – на землю!
Горніст	Сурмач
Стати на караул	Стати на варту
Змінити часового!	Замінити вартового!
Контрольно-пропускний пункт	Контрольно-перепускний пункт
Полк на доброму рахунку	Полк має добру репутацію
В нашій часті все в порядку	У нашій частині все гаразд
Приймемо міри по покращенню боєготовності	Вживемо заходів для підвищення боєготовності
Завтра приступаємо до бойових учень	Завтра розпочинаємо бойові навчання
Командира дивізії було зміщено з должности	Командира дивізії було знято з посади
Усе це трапилося із-за недостатків у бойовій підготовці	Усе це трапилося через вади у бойовій підготовці
Це озброєння дальнобойне	Ця зброя далекобійна
Тут храняться патрони	Тут зберігаються набої
Магазинна коробка	Магазинна скринька
Вертольот без пізнавальних знаків	Вертоліт без розпізнавальних знаків
Спортився подаючий магазин	Зіпсувався доставник
Ствольна коробка	Цівкова скринька
Це устройство списано по непридатності	Цей пристрій списаний через непридатність
Вдягніть плащ-палатки!	Одягніть плащ-накидки!
Хлопців призвали через военкомат на срочну службу	Хлопців призвали через військкомат на строкову службу
По вашому приказу прибув	За вашим наказом прибув

Продовження таблиці 6.5

Повернувся з короткочасного отпуску	Повернувся з короткотермінової відпустки
Завтра буду дневальним, бо прийшла моя черга	Завтра буду днювальним, бо надійшла моя черга
У штабі я отримав предписання	У штабі я отримав припис
Діжурний по часті	Черговий частини
Ваші дії після команди «Підйом!»?	Ваші дії після команди «Вставай!»?
Подана команда «Отбой!»	Подана команда «Відбій!»
Об'являю вам подяку!	Оголошую вам подяку!
Прийшов розводячий	Прийшов розвідний
Покажи свою увольнітільну	Покажи свою відпускну записку
Вчора я стояв на стражі	Учора я (був) стояв на варті (на сторожі, чатах)
Пред'явити справку	Подати довідку
Він не з'явився на перекличку	Він не з'явився на переклик
Ціль була знищена до основи	Ціль була знищена вщент
Ввели в заблудження противника	Ввели в оману ворога
Треба зайти з правого флангу	Треба зайти з правого крила
Ісполнительна команда	Виконавча команда
Отряд прийде потім	Загін прийде потім
На ходу зробили перестроєння	В русі перешикувались
Він пав смертю хоробрих	Він поліг як герой
Осмотр завершився	Огляд закінчився
Боездатні часті	Боездатні частини
Розклали палатки	Розкинули намети
Прийняти (приносити) присягу	Присягати

Практичне заняття 7

Тренувальні вправи

Прочитайте тексти. Зверніть увагу на правильне вживання слів і словосполучень.

***

- Як життя?
- Дуже добре, дякую.
- Як ся маєте?
- Спасибі, добре.

***

- Як поживаєте?
- Чудово. А як ви?
- Непогано.

***

- Як справи?
- Так собі, помаленьку.

Нижче подано типові мовні помилки та їхні правильні варіанти.

Таблиця 7.1 – Оголошення

Неправильно	Правильно
Міняю трьохкімнатну квартиру у місті Харків на рівноцінну у місті Полтаві	Міняю трикімнатну квартиру у місті Харкові на рівноцінну у місті Полтава
Столяр виконує по замовленню мілкі роботи	Столяр виконує дрібну роботу на замовлення
Мале підприємство підписує договора з каменщиками і штукатурами	Мале підприємство укладає угоди з мулярами і штукатурами
Магазин проводить прийом скляної посуду різної ємкості	Магазин приймає скляний посуд різної ємкості
Продам весільний наряд	Продам весільне вбрання

Продовження таблиці 7.1

Шукаю дитячу коляску б/у	Шукаю дитячий візок, який був у вжитку
Молода сім'я зніме однокімнатну квартиру	Молоде подружжя винайме однокімнатну квартиру
Продається диван (виробництво Германія) по сходній ціні	Продається диван (канапа) (виробництво Німеччина) за прийнятну ціну
Здійснюю самі різні ремонтні роботи	Ремонтую усе

Таблиця 7.2. Етикет

Неправильно	Правильно
Привет! Як діла?	Привіт! (Здоров був!) Як справи?
Добре утро!	Доброго ранку! Вітання! Добридень! Здоровенькі були! Доброго здоров'я!
Пока!	До зустрічі! Побачимось!
Всього доброго!	Будьте здорові! Зичу здоров'я!
Удачі вам!	На все добре! Всього найкращого! Хай щастить! Дай Боже!
Спокійної ночі!	Надобраніч!
Пожалуста	Будь ласка, ласкаво прошу
Хочу підняти тост за невесту і жениха!	Хочу виголосити тост за наречених! (підняти келих, випити за)
Вас сповнилося 50 років, прийміть мої задушевні поздоровлення!	Вам минуло 50 років, прийміть мої щирі розсердечні поздоровлення!

Найуживаніші русизми Слобожанщини

Неправильно	Правильно
Заніма ^т ися (у вузі)	Навча ^т ися (у вузі, у виші)
Необоснований	Необґрунтований
Первона ^ч альний	Первісний
Переписка	Листування
Постепенно	Поступово, повільно
Жарити	Смажити
Придавати значення	Надавати значення
Продовжува ^т ись	Тривати
Розположений	Розташований
Розговір ^н а (мова)	Розмовна (мова)
Слідуючий	Наступний, подальший
Дразнити	Дражнити
Спосібний	Здібний
Товпа	Натовп, юрба
Не дивлячись на..	Незважаючи на..
Научний	Науковий
Неоднократно	Неодноразово
Перепліт (книги)	Оправа (книги)
З тих пір	Відтоді, з того часу
Покупка (дія)	Купівля
Приймати участь	Брати участь
Приносити користь	Бути на (іти на) користь
Примірний	Зразковий, взірцевий
В розгарі	У розпалі
Впрочім	А втім, але, проте
Понимати	Зрозуміти, збагнути
Постільки, поскільки	Остільки, оскільки
Представляти собою	Являти собою
Співпадати	Збігатися

Продовження додатка 1

Спасати	Рятувати
Достаточний	Достатній
Заключати контракт	Укладати контракт
Ограничитися	Обмежитися
По відношенню до...	Щодо...стосовно до...відносно
Подрібний	Докладний
Склонний	Схильний
Відмічати	Відзначати
Приближатися	Наближатися
Знатоки	Знавці
...років тому назад	...роки тому
Напитки	Напої
Пропаший	Зниклий, який пропав (що пропав)
Достоїнство	Гідність
Завіщений	Відписаний, відказаний, заповіданий
Окружити	Оточити
Повинуватися	Коритися, скорятися, підкорятися
Приміняти	Застосовувати
Взаїмно	Взаємно
Дрібним оптом	Дрібним гуртом
Сумерки	Сутінки
Незамінимий	Незамінний
Повседневний	Повсякденний
Пошочина	Ляпас
Безпокоїтися	Турбуватися, тривожитися
Оснувати	Засновувати, заснувати
Приспособити	Пристосувати
Тормозити	Гальмувати
Умісно	Доречно
Уродливий	Потворний
Требувати	Вимагати
Устраювати	Влаштовувати
Центробіжний	Відцентровий

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Антоненко–Давидович Б. Як ми говоримо. – К., 1991. – 163с.
2. Антисуржик / За заг. ред. О. Сербенської: Посібник. – Львів, 1994. – 152 с.
3. Врублевська Г. Суржик як елементи міської субкультури // Урок української. – 2002. – № 11–12. – С. 34 – 41.
4. Гриценко О. Суржик: дискурси та суспільні ролі // Нариси української популярної культури. – К., 1998. – С. 638 – 642.
5. Кузнецова Т. Суржик і мовлення // Урок української. – 2001. – №6. – С. 16 – 19.
6. Ленець К. В. Суржик // Українська мова: Енциклопедія. – К., 2000. – С. 616 – 617.
7. Радчук В. Суржик як недопереклад // Українська мова та література. – 2000. – Ч. 11. – С. 27 – 36.
8. Руда О. Суржик або напівмовність // Українська мова та література. – 2000. – Ч. 41. – С. 9 – 17.
9. Ставицька Л. Кровозмісне дитя двомовності // Критика. – 2001. – №10. – С. 64 – 70.
10. Стріха М. Суржик та літературна мова // Нариси української популярної культури. – К., 1998. – С. 630 – 637.
11. Труб В. М. Явище «суржику» як форма просторіччя в ситуації двомовності // Мовознавство. – 2000. – № 1. – С. 52 – 60.
12. Феллер М. Чи може суржик стати мовою? // Українська мова та література. – 2001. – Ч. 40. – С. 20 – 27.
13. Флаер М. Суржик: правила утворення безладу // Критика. – 2000. – Ч. 6. – С. 23 – 34.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
Практичне заняття 1	8
Практичне заняття 2	13
Практичне заняття 3	15
Практичне заняття 4	22
Практичне заняття 5	25
Практичне заняття 6	30
Практичне заняття 7	49
Додаток 1	51
ЛІТЕРАТУРА	53
ЗМІСТ	54

Навчальне видання

Укладачі: **Гомон** Андрій Михайлович,
Дяченко Олена Валеріївна

ДОЛАЙМО СУРЖИК!

Методичні вказівки до практичних занять та самостійних робіт
з дисципліни «Українська мова»
для студентів усіх спеціальностей

Роботу рекомендувала до видання проф. Снігурова Т. О.

В авторській редакції

Видавничий центр НТУ «ХП».

Свідоцтво про державну реєстрацію ДК № 5478 від 21.08. 2017 р.
61002, Харків, вул. Кирпичова, 21

План 2019 р., поз. 99

Підписано до друку 10.05.2019 р.

Формат 60×84 1/8. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.

Друк ксерографічний. Ум. друк. арк. 16,2. Обл.-вид. арк. 14,0.

Наклад 30 прим. Зам. №05-19

Надруковано ТОВ «Видавництво «Форт»

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців

ДК №333 від 09.02.2001 р.

61023, м. Харків, а/с 10325. Тел. (057)714-09-08

Для нотаток